

Pametna sela

Za razliku od pametnih gradova, po uzoru na koje su i osmišljena, a koji se putem digitalnih tehnologija fokusiraju na mogućnosti preobrazbe i unaprijeđenje načina na koji funkcioniraju, pametna sela naglašavaju važnost lokalne zajednice kojoj prepuštaju strateško planiranje razvoja, uz upotrebu digitalnih tehnologija.

Objavio **Zvonko Pavić** - 21./11/2020.

Foto: Christian Heitz

Za razliku od pametnih gradova, po uzoru na koje su i osmišljena, a koji se putem digitalnih tehnologija fokusiraju na mogućnosti preobrazbe i unaprijeđenje načina na koji funkcioniraju, pametna sela naglašavaju važnost lokalne zajednice kojoj prepuštaju strateško planiranje razvoja, uz upotrebu digitalnih tehnologija.

- **Alsunga** (Latvia)
- **Ansó** (Spain)
- **Babina Greda** (Croatia)
- **Brestovo** (Bulgaria)
- **Dingle / Daingean Uí Chúis** (Ireland)
- **Kythera** (Greece)
- **Mouans-Sartoux** (France)
- **Mukařov** (Czechia)
- **Ostana** (Italy)
- **Penela** (Portugal)
- **Profondeville** (Belgium - Flanders)
- **Raudanmaa** (Finland)
- **Remetea** (Romania)
- **Šentviška Gora Plateau** (Slovenia)
- **Sollstedt** (Germany)
- **Stanz** (Austria)
- **Tomaszyn** (Poland)
- **Torup** (Denmark)
- **Uppony** (Hungary)
- **Virtsu** (Estonia)
- **Vuollerim** (Sweden)

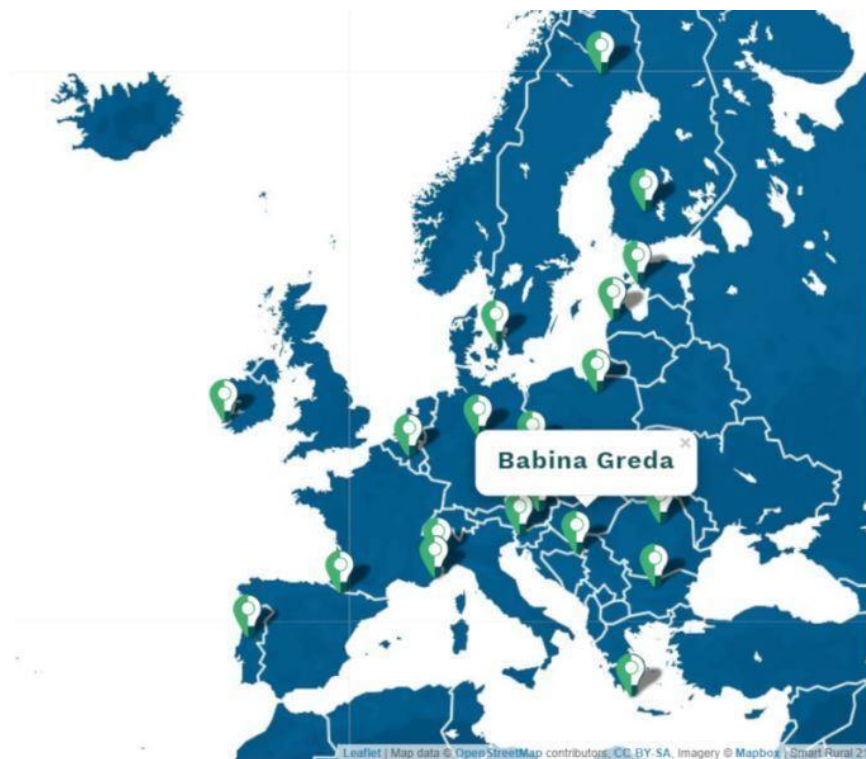

Foto: smartrural21.eu/villages

Mnoga ruralna područja u današnjoj Europskoj uniji suočena su s izazovima kao što su siromaštvo i isključenost iz društvenih tokova, otežan pristup javnim uslugama, udaljenost obrazovanih ustanova i nedostatna tehnička i komunikacijska infrastruktura. Postoje i znatne razlike među njima – neka ruralna područja pogođena su depopulacijom i starenjem stanovništva, druga su pod pritiskom povećane potražnje za zemljištima; jedna su izolirana, druga imaju razvijenu informacijsku i komunikacijsku infrastrukturu; jedna su pogođena gospodarskom recesijom, a druga sve uspješnija zahvaljujući turizmu. Međutim, ono što im je **svima zajedničko** jest to da je **njihov stupanj društveno-ekonomskog razvoja znatno niži od stupnja razvoja urbanih područja Europske unije**. Zato ih treba dodatno razvijati, s ciljem da se kvaliteta života u tim sredinama izjednači s onom u predgrađima i gradovima.

Kratka povijest

To je i smisao politike ruralnog razvoja Europske unije, koja je prvi put postavljena još 1996. godine, Deklaracijom iz Corka, prema kojoj održiv ruralni razvoj treba biti jedan od prioriteta Unije. Tijekom 2008. godine Europska komisija je osnovala Europsku mrežu za ruralni razvoj (engl. European network for Rural Development, **EMRR**) s ciljem povezivanja organizacija iz država članica aktivnih u području ruralnog razvoja. Jedna od zadaća te mreže je prikupljanje, analiziranje i širenje

informacija o aktivnostima koje se provode te jačanje i širenje dobrih praksi ruralnog razvoja na razini Unije. EMRR na svojim službenim stranicama objavljuje i popis inicijativa i projekata provedenih u cilju poticanja ruralnog razvoja, uključujući i **inicijative i projekte pametnih sela**. Deklaracija iz Corca nadograđena je novom Deklaracijom, nazvanom Cork 2.0, (2016. godine) u kojoj je definirana nova europska vizija budućnosti ruralnih područja. Na temelju te vizije Europska komisija i Europski parlament donijeli su 2017. godine Akcijski plan za pametna sela, utemeljen na zajedničkoj viziji uravnoteženog razvoja europskih regija. **Inicijativu su pokrenula dvojica zastupnika** dviju najvećih stranaka u Europskom parlamentu; **Franc Bogovič**, slovenski zastupnik, član Europske pučke stranke (EPP) i **Tibor Szanyij**, mađarski zastupnik, član Progresivnog saveza socijalista i demokrata (S&D). U proljeće 2018. u Sloveniji je donesena **Bledska deklaracija za pametniju budućnost ruralnih područja**. **Glavna poruka te deklaracije je kako je razvoj digitalne ekonomije u ruralnim područjima zamašnjak poboljšanja života građana i rješavanja drugih problema ruralnih područja**. Prema Bledskoj deklaraciji, pametna sela trebaju nuditi alate za jačanje sposobnosti lokalnog stanovništva i objedinjavati razne tehnološke platforme (internet, digitalizirana i precizna poljoprivreda, zajedničke baze alata i skupe opreme, obnovljivi izvori energije, seoski turizam, e-učenje i e-uprava, itd.) i tako se boriti protiv siromaštva te poticati društvenu uključivost stvaranjem novih radnih mjesta u svojim zajednicama.

Inicijativa

Inicijativa pametna sela pokrenuta je s ciljem adresiranja problema depopulacije i odljeva mozgova iz europskih sela u europska urbana područja. Glavna ideja Inicijative pametnih sela jest omogućiti lokalnom stanovništvu, koje je najbolje upoznato s mogućnostima i potrebama svoje zajednice, da samo odlučuje o budućnosti te da na taj način usmjerava vlastiti društveni i gospodarski razvoj. Seosko stanovništvo se pritom usmjerava na mogućnosti i prilike koje pružaju financijske potpore EU. Navedenim Akcijskim planom, koncept pametnih sela uveden je u europsku politiku, a posebno je istaknuto kako pametna sela sama ne mogu postići puno, zbog čega moraju biti ugrađena u šire regionalne i teritorijalne razvojne strategije. Jedini način ostvarenja toga cilja jest jačanje veza između urbanih i ruralnih područja EU-a. Prema Akcijskom planu, pametna sela određena su kao ruralna područja ili zajednice gdje se tradicionalne i nove mreže i usluge poboljšavaju digitalnim i telekomunikacijskim tehnologijama, inovacijama te boljom upotrebom znanja.

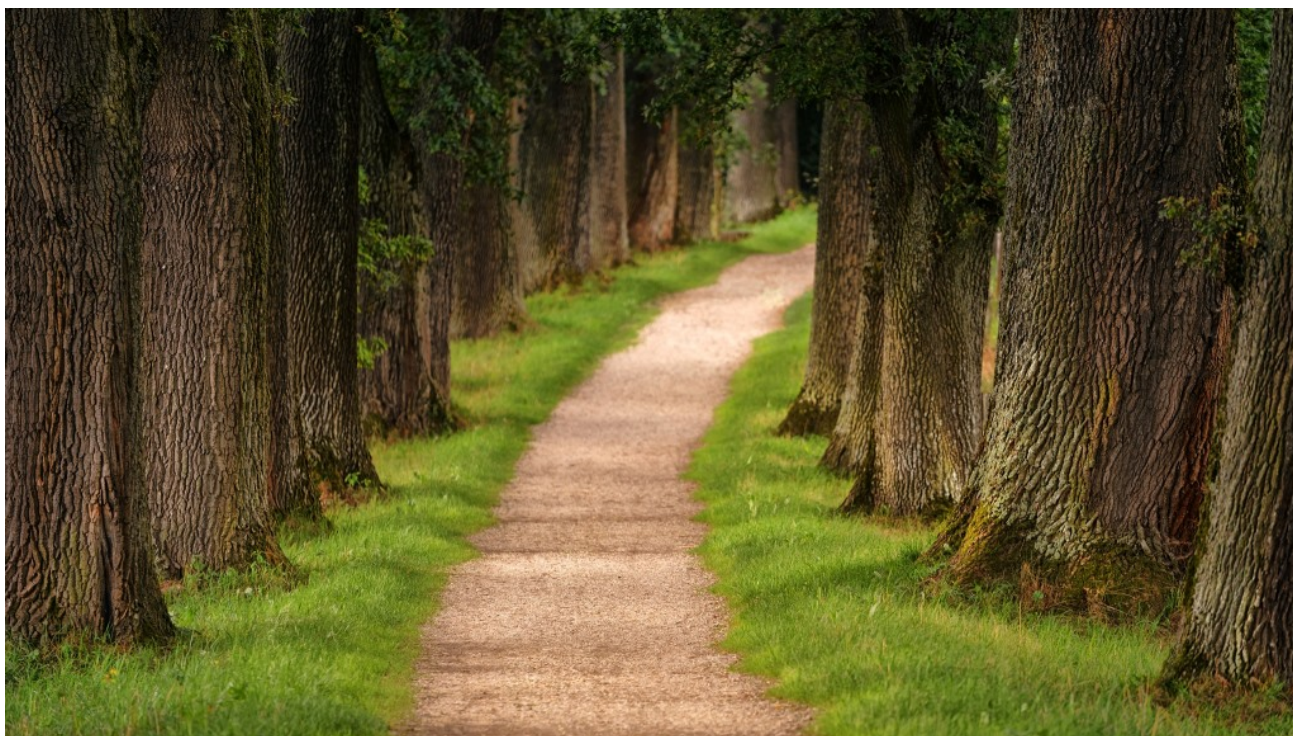

Foto: smartrural21.eu/villages

Kakvo selo je – pametno selo?

Za razliku od pametnih gradova, po uzoru na koje su i osmišljena, a koji se putem digitalnih tehnologija fokusiraju na mogućnosti preobrazbe i unaprijeđenje načina na koji funkcioniraju, pametna sela naglašavaju važnost lokalne zajednice kojoj prepuštaju strateško planiranje razvoja, uz upotrebu digitalnih tehnologija. **Stjecanje statusa „pametnog“ sela složen je proces koji podrazumijeva povezivanje različitih politika** poput politika energije i energetske učinkovitosti, mobilnosti, zbrinjavanja otpada, **politika primjene informacijsko – komunikacijske tehnologije**, uporabe podataka koji moraju biti dostupni svim građanima te ispitivanja novih poslovnih modela i modela financiranja. U nekim selima u Europi, mještani su se udružili u ostvarenju raznih digitalnih rješenja i lokalnih servisa poput e-trgovine ili e-uprave. Osim toga, pametna sela zalažu se i za nisko-ugljičnu ekonomiju. Primjerice, u nekim selima razvijen je softver za praćenje potrošnje energije i izračun troška prelaska na obnovljive izvore energije te smanjenje potrošnje, itd. **Strategije razvoja pametnog sela moraju biti napravljene tako da određuju kratkoročne, srednjoročne i dugoročne ciljeve. Njihov razvoj mora biti mjerljiv i redovito evaluiran.**

Izvori novca

Razvoj europskih ruralnih krajeva financira se iz sredstava za provedbu politike ruralnog razvoja u okviru zajedničke poljoprivredne politike EU-a (ZPP), a osim toga,

pametna sela financijsku podršku ostvaruju i u okviru kohezijske politike za rast i zapošljavanje, ali i iz različitih drugih programa EU-a, od kojih treba istaknuti programe **Obzor** i **LIFE**, **Instrument za povezivanje Europe** te jedan vrlo stari no još aktivan program – program **LEADER** koji je utemeljen još 1991. godine i koji je od 2007. godine integriran u sve nacionalne i regionalne programe ruralnog razvoja. U okviru trenutno važećih odredbi države članice odvajaju najmanje pet posto svojih proračunskih sredstava za financiranje projekata iz tog programa. Program LEADER izvodi se djelatnošću lokalnih akcijskih grupa (tzv. LAG). To su javno – privatna partnerstva čija je zadaća prepoznati i provesti lokalnu razvojnu strategiju, donijeti odluke o raspodjeli financijskih sredstava te njima upravljati. U našoj zemlji ima **pedesetak tih grupa**. Europski parlament je na plenarnoj sjednici održanoj u ožujku 2019. godine, prihvatio pametna sela kao novi koncept razvoja ruralnih područja u novom financijskom razdoblju 2021.-2027. godine te donio odluku o financiranju ovog koncepta iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda s najmanje 2,4 milijarde eura, ali i s mogućnošću dodatnog financiranja iz ostalih fondova EU.

Foto: smartrural21.eu/villages

U našim županijama..

U Hrvatskoj, **predvodnica digitalizacije ruralnih područja i "opamećivanja"**

sela je Zagrebačka županija kao jedna od od najrazvijenijih županija u Hrvatskoj i jedna među prvima koja je **strateški pristupila** razvoju informatičko – komunikacijskih djelatnosti, kroz strategiju o pametnoj županiji, donesenoj još 2017. godine. **Zagrebačka županija je i najbolja prema razini povlačenja sredstava za tehnološke projekte iz EU fondova.** Prošle godine izrađen je i poseban pilot projekt Razvoj pametnih sela u Zagrebačkoj županiji – **primjer Općina Rakovec.** Zagrebačka županija je, prije dvije godine, u suorganizaciji s uredom bivše zastupnice u Europskom parlamentu Ivane Maletić, održala prvu konferenciju o pametnim selima u Hrvatskoj. Toj konferenciji uslijedilo je još nekoliko takvih događaja u našoj zemlji (jednu je organizirao i EU zastupnik Škrlec, 2019. godine). Najnoviji takav događaj bila je **konferencija Pametna sela – Digitalna transformacija održana na Hvaru,** koju je organizirao **Poduzetnički centar Scala iz Splita** u okviru Poziva za provedbu aktivnosti Nacionalne ruralne mreže u kojem su pametna sela prepoznata kao jedna od tema od posebnog interesa. Na tom događaju, između ostaloga, govorilo se o **ruralnim hub-ovima za digitalne nomade** i pametnim selima te o **digitalnoj promociji pametnih sela. Inicijativu pametna sela prepoznale su i druge naše županije,** primjerice **Osječko-Baranjska,** koja je u svrhu poticanja, educiranja, podizanja svijesti i aktiviranja svih lokalnih čimbenika donijela Odluku o dodjeli nagrada za izradu projektnih ideja o **razvoju pametnih sela** na svom području. Natječaj je rezultirao s 47 prijava. Najbolje projektne ideje za razvoj koncepta pametnih sela u toj županiji će od slijedeće, 2021. godine konkurirati za sredstva iz fondova Europske unije. **Najnovija inicijativa koja se tiče pametnih sela u našoj zemlji je Pametno selo Babina greda, u Vukovarsko-srijemskoj županiji.** Općina Babina Greda odabrana je između 734 kandidata iz 25 država članica koji su sudjelovali na natječaju u europskom projektu „**Pametne ruralne zajednice**“ (**#SmartRural21**) kao lokacija na kojoj će se demonstrirati primjena pristupa pametnog sela u razvoju ruralnih područja. Cilj projekta, koji će trajati tri godine, je steći iskustva koja bi mogla biti važna za podršku tom pristupu u okviru ostvarenja Zajedničke poljoprivredne politike. **Lokalna razvojna agencija PINS,** koja djeluje na području Gorskog kotara već dvije godine, održava niz coworking radionica na razne, uglavnom poduzetničke teme s ciljem pretvaranja dobrih ideja u uspješne projekte. Polovicom rujna PINS je održao coworking radionicu u Delnicama na kojoj se raspravljalo o održivom razvoju u kontekstu aktualnih klimatskih promjena i energetske tranzicije u nisko-ugljično društvo te o europskoj inicijativi razvoja pametnih sela kao prilika za lokalne poduzetnike. Jedna od zanimljivijih ideja je i primijeniti **koncept pametnih sela kao ruralnih hub-ova za digitalne nomade.**

Feljton o inicijativama za stvaranje pametnih sela u Hrvatskoj nastao je uz potporu Agencije za elektroničke medije u sklopu projekta financiranja novinarskih istraživanja na teme koje su od javnog interesa.

Zvonko Pavić

Slobodni novinar, profesionalni pripovjedač i pisac raznih tematskih sadržaja, specijaliziran za pisanje o novim tehnologijama i njihovom utjecaju na društvo, industrije, svakodnevni život i rad te poslovanje. Surađivao je i surađuje s raznim medijima, počevši od hrvatskih dnevnih listova, poslovnih tjednika i mjesečnika te lokalnih franšiza časopisa kao što su Reader's Digest i Computerworld te internetskih portala kao što su t-portal i mreza.bug.hr i drugi.

